

כו:

בשלשה פרקים פרק רביעי תענית

עין משפט
נר מצוה

מסורת הש"ס

ח א מ"י פיה המלכות
תענית ולכא ו סתם שעת
מדין ב טושיע א"ח ס"י
תקנה ספ"ה א'
ט ב מ"י ומנן סס
טושיע א"ח סס ספ"ה
ג'
י ג מ"י סס הלכה ז סתם
טס טושיע א"ח ס"ס
תקנה ספ"ה א'
יא ד ה מ"י פירי התי'
הפלה הלכה א ב סתם
פס"ן כ טושיע א"ח ס"ס
קטס ספ"ה א' וס"ס מרכ
ספ"ה ז וס"ס מרכ ספ"ה
ס'
יב ו מ"י סס פט"י הלכה
ד קטס ס"ס טושיע א"ח
ס"י תקנה ספ"ה ח:

מנחה ונעילה דב' יומא שביחי בהו שכרות גזרו רבנן. אפילו
כיומא דתענית לית נהו שכרות וקטילא דהכא משמע
דנמנחה שיכא שכרות ופיק' דשנת דף י' וסס' קאלמר כהילא
דנמנחה לא שיכא שכרות ו"ל דהא דקאלמר הסס דנמנחה לא שיכא
שכרות ר"ל לגבי ערביט שכרות
דמנחה לאו כלום (לגבי שבת) דיותר
שית שכרות בערביט (יותר) דנמנחה
אזל לעולם דנמנחה שייך שכרות
לגבי שחרית ומוסף:
ומאן דאמר נהגו אורויי נבי' א'
מורנין. פירשנו כפ"ק
דלש השנה דף טו' ד"ה וז':
והאידנא נהגו עלמא דפרסי
כהני דיייהו במנחה
(א) סמוך לשקיעת החמה. ולכן
לא נהגו העם לומר נשאת כפיס
במנחה ביום הכפורים לפי שמתפללין
מנחה בעוד היום גדול אזל דנמנחה
בשאר תעניות יש נשאת כפיס
אזל מכל מקום נעילה ביום
הכפורים יש נשאת כפיס:
א'

נשתברו הלוחות (א) ובטל התמיד והובקעה
העיד ושרף אפוסטמוס את התורה (ב) והעמיד
צלם בהיכל בתשעה באב נגזר על אבותינו
שלא יבנו לארץ (ג) וחרב הבית בראשונה
ובשניה ונולדה ביתר ונחרשה הנה
א"משכננו אב מועמין בשמחה י"ב שבת שחל
תשעה באב להיות בתוכה אסור מלספר
ומלכבס ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת
ע"י ערב תשעה באב לא יאכל אדם שני
חבשילין לא יאכל בשר ולא ישתה יין רבן
שמעון בן גמליאל אומר ישנה רבי יהודה
מחייב ככפ"ית המטה ולא הורו לו הכמאים
א"אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים
טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיה"כ
שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן
שאוילין (ד) שלא לבייש את מי שאין לו (ה) כל הכלים מעונין טבילה ובנות
ירושלים יוצאות וחולות בכרמים ומה היו אומרות בחור שא נא עינדך וראה
מה אתה בורך לך אל תתן עינדך בניו תן עינדך כמשפחה י"שקך התן והבל
היופי אשה יראת ה' היא תתהלל ואומר: נתנו לה מפרי ידיה ויהללה בשערים
מעשיה וכן הוא אומר יציאה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה
שעטרה לו אמו ביום חתונתו ובוים שמחת לבו ביום חתונתו זה מתן תורה
וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו: ג"כ בשלשה
פרקים בשנה נושאין את תעניות ומעמדות ביום איכא
מוסף חסורי מחסרא והכי קתני בשלשה פרקים כהנים נושאין את כפיהן
כל זמן שמתפללין ויש מהן ארבעה פעמים ביום שחרית ומוסף מנחה ונעילה
שערים ואלו הן שלשה פרקים תעניות ומעמדות ויום הכפורים א"ר נחמן
אמר רבה בר אבהו זו דברי רבי מאיר אבל חכמים אומרים שחרית ומוסף יש
בהן נשיאת כפיס מנחה ונעילה אין בהן נשיאת כפיס ר"י יהודה
היא דתנאי שחרית ומוסף מנחה ונעילה כולן יש בהן נשיאת כפיס דברי ר"מ
ר"י אומר שחרית ומוסף יש בהן נשיאת כפיס מנחה ונעילה אין בהן נשיאת
כפיס רבי יוסי אומר נעילה שר כל יומא מעמא מאי לא פרשי כהני דיייהו
במנחתא משום שכרות ליכא שכרות רבי יהודה סבר שחרית ומוסף
דכל יומא לא שכית שכרות לא גזרו בהו רבנן מנחה דאיתא בכל יומא גזרו בה רבנן
שכרות גזרו בהו רבנן רבי יוסי סבר מנחה דאיתא בכל יומא גזרו בה רבנן
נעילה דליתא בכל יומא לא גזרו בה רבנן אמר רב יהודה אמר רב הלכה
כרבי מאיר ורבי יוחנן אמר רבנו העם כרבי מאיר ורבא אמר מנהג כרבי
מאיר מאן דאמר הלכה כרבי מאיר דרשינן לה בפירקא מאן דאמר מנהג
מידרש לא דרשינן אורויי מורנין ומאן דאמר נהגו אורויי לא מורנין ואי עביד
עביד ולא מהדרין ליה רבה נחמן אמר הלכה כרבי יוסי י"הלכה כרבי יוסי
(ו) והאידנא מ"ט פרשי כהני דיייהו במנחתא דתעניתא י"כיון דבסמוך לשקיעת
החמה קא פרשי כתפלת נעילה דמיא דכולי עלמא מיהת ישבור אסור
בנשיאת כפיס מנהגי מילי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא למה
נסמכה פרשת בהן מברך לפרשת נזיר לומר מה נזיר אסור בין אף כהן
מברך אסור בין מתקף לה אבהו דרבי זירא ואמרי לה אושעיא בר זבדא
אי מה נזיר אסור בחרצן אף כהן מברך בחרצן א"ר צדקא אמר קרא
לשרתו ולברך בשמו מה משרת מותר בחרצן אף כהן מברך מותר בחרצן
א'

תורה אור השלם
1. ש"ך התן והבל הופי
אשה יראת ה' היא
תתהלל: מש"ל לא ל
2. נתנו לה מפרי ידך
ויהללה: בשערין
מש"ל לא לא
3. צאצאי וראינה בנות
ציון במלך שלמה
בעטרה שעטרה דאמו
בוים חתונתו ובוים
שמחת לבו:
שיר השירים ג' א'

מוסף רש"י

שאוילין. אפילו מי שיש
לה היתה שאלתה של לא
תת שאלת ממתן חלץ לה
כדלחמין (לקמן ג' א') בת
מלך שאלת מתן כהן גדול
כ"י ורשב"י ב"ב כ"א א'

רבינו גרשום

ויש מהן ד' פרקים ביום.
(במסוף) ורבינו אהר"ב
שיש בו מוסף. אמר ר' אהר"ב
נחמן ז"ל ריקנין נושאין
כפיהן בשחרית במוסף
במנחה ונעילה ר"מ ה"א
כל יומא עטמא מאי אין
נושאין כפיהן. א"ל האידנא
תענית (ובמעמדות
י"בתי"ב (ובמעמדות
אית בהו תענית (במי'
לאן) כפיהן שכרות, להכי
נושאין כפיהן בכל ד'
תפלות סבתן. מנחה
ינעילה דבשאר יומי
נשיאת שכרות גזרו בהו
רבנן. בהני דלפא אחי
ר'יעטבר בשאר יומי נמי.
אלא אורויי מורנין. כרבי
מאיר למן דבני כמאן
דלכה. והואיל והלכה כרבי
יוסי. האידנא מאי עטמא
פרסי כהני דיייהו ביום
הכפורים במנחה. כיון
דבשקיעת החמה פרסי,
היוו מאחרין תפלת
המנחה. שחרי אסור
בנשיאת כפיס. דקתני מאי
עטמא לא נשיאתא ביה
כשכרות. מהני משת
פסוקי (בחרצן). דכתיב יין
ישכר אל תשת. אבל אורכל
הוא חרצן.

א' אולי י"ל דנמנחה תסס
שכרות הלכה וז' נשאת כפיס
תענית וז' שכרות ולכא

נאסכרו סלוחוס. נגמ"ל) מפרש: ובעל הסמדר. לפי שגזרה המלכות
גזרה מלהקריב עוד: והעמיר ללס כהיכל. שהעמידו מנחה כדמפרש
גזרה מלהקריב ירושלמי נפרשת השמים כסא' וגו' (ושעיה ס"ו): על
אפוסינו. דור המדבר. אס יראה איש נאששים הללה הדור הרע הזה
את הארץ וגו' (דברים א'): **ציטר.**
עיר גדולה והיו ישראל דרין בה.
במסכת גיטין פרק הנוזקין (דף טו.)
אשקא דריסקא מרי ציטר: **שפה**
שחל טעשה כזכ כ"ו. שנוע:
כחמישי מותרין. אס חל טעשה

כזכ צערך שנת מותרין לכנס
בחמישי. וכשחל ע"י כזכ נד' בשבת לא
אילטרך למיתני דמותרין כדלחמין
בגמרא (א) לא שנו אלא לפניו כ"ו:
שני חבשילין. (ב) צבאר ודגים או כשר
וציטס שעלו או דג וציטה שעלו
כדלמר צפרק ערבי פסחים (ד'
קד"ו): **ישנה.** בגמרא (') מפרש:
כפיהו המטה. על פניה ולא ייסן
עליה: **שאוילין.** שכוין שאלות זו
מזו אפילו עשיות כדי שלא לבייש
כ"ו: **טעונין טבילה.** קודם שילבשו
לפי שאין כל אחת בקיאה במצבתה
שמה גזה הימה: **וזתולוס.** כמו לחול
במחלות (אפסוס' א'): **כמלך שמה.**
כמלך שהולוס שלו: **אמו.** ננסת
ישראל: **זה מתן תורה.** יום הכפורים
שניתנו בו וזותות האחרונות: **ג"כ** כל
זמן שמפסיקין. דהיינו שחרית ומנחה
ונעילה: (ב) **יש מתן ארבעה פעמים**
ביום. יום הכפורים שיש בו מוסף:
כל יומא מאי עטמא לא פרשי כהני
דיייהו במנחה. דכל יומא עטמא דיה
שכרות שכר סעד וזימני דמשכא
סעודתיה ומשכר ופרסי ליה צבאי
תמריה וכהן שמו יין אסור לישא את
כפיו שנלמר יין ושכר אל תשת
בצואכס וגו' (ויקרא י') ונשיאת כפיס
מעין עבודה דלקמן: **האידנא.**
תעניות ומעמדות לא שיכא
שכרות ומעמדות נמי מענין דלקמן
(דף טו: ס'): **גורנין.** תענית אטנו ש"ך
מיסי: **נעילה דליה כלל יומא.** אלא
ביום התענית: **דרשינן כפירקא.**
הלכה כרבי מאיר דנשיאת דליקוס
כוותיה עלמא: **אורויי מורנין.** כרבי
מאיר אי אמי לקמן אכל כפירקא
לא דרשינן דלא פשיטא ליה כולי האי
דמיהו הלכה כר"מ. ומ"ד נהגו משמע
הן נהגו מאלויהן אכל אינו עיקר. ומנהג
משמע תורת מנהג יש דבדר ומנהג
כשר הוא: **ורכ נחמן אמר הלכה**
כרבי יוסי והלכה כרבי יוסי. גמרא
קא פסקו והמדרס כתמא ומקוי לה
הלכה כרבי יוסי והלכה קא פריך
ולא אה"ל האידנא כ"ו: **כיון דסמוך**
לשקיעת החמה וכו'. שמחתי (א) עד
שקיעת החמה ומתפללין כל שעה
ואינן הולכין לבית הכנסת משש שעות
ומחלה ולמעלה כמו שהיו עושין

שחרית ומוסף ונעילה יש בהן נשיאת כפיס. מנחה אין בה נשיאת כפיס ר"י יהודה היא דתנאי שחרית ומוסף מנחה ונעילה כולן יש בהן נשיאת כפיס ר"מ ר"י אומר שחרית ומוסף יש בהן נשיאת כפיס מנחה ונעילה אין בהן נשיאת כפיס רבי יוסי אומר נעילה שר כל יומא מעמא מאי לא פרשי כהני דיייהו במנחתא משום שכרות ליכא שכרות רבי יהודה סבר שחרית ומוסף דכל יומא לא שכית שכרות לא גזרו בהו רבנן מנחה דאיתא בכל יומא גזרו בה רבנן נעילה דליתא בכל יומא לא גזרו בה רבנן אמר רב הלכה כרבי מאיר ורבי יוחנן אמר רבנו העם כרבי מאיר ורבא אמר מנהג כרבי מאיר מאן דאמר הלכה כרבי מאיר דרשינן לה בפירקא מאן דאמר מנהג מידרש לא דרשינן אורויי מורנין ומאן דאמר נהגו אורויי לא מורנין ואי עביד עביד ולא מהדרין ליה רבה נחמן אמר הלכה כרבי יוסי י"הלכה כרבי יוסי (ו) והאידנא מ"ט פרשי כהני דיייהו במנחתא דתעניתא י"כיון דבסמוך לשקיעת החמה קא פרשי כתפלת נעילה דמיא דכולי עלמא מיהת ישבור אסור בנשיאת כפיס מנהגי מילי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא למה נסמכה פרשת בהן מברך לפרשת נזיר לומר מה נזיר אסור בין אף כהן מברך אסור בין מתקף לה אבהו דרבי זירא ואמרי לה אושעיא בר זבדא אי מה נזיר אסור בחרצן אף כהן מברך בחרצן א"ר צדקא אמר קרא לשרתו ולברך בשמו מה משרת מותר בחרצן אף כהן מברך מותר בחרצן א' אזותן הימני: **כפסלת נעילה דמאי.** דהשתא ליכא למיגור משום מנחה דכל יומא דנמנחה כי הא לימא בכל יומא: **שכור מיהא אסור בנשיאת כפיס.** דלפילי ר"מ לא קאלמר אלא משום דהאידנא לאו שכרות הוא: **פרשס כהן מברך.** כה תכרכו את בני ישראל אמרו להם (במדבר ו'): **מה משרס כ"ו.** אינך עבודה ללא מתקרב אל שמוי יין ומשך דכמי יין ושכר אל תשת וגו' הא נחמלן כותמ: מאי

מסורת הש"ס
(א) ורבי יוח' (ב) סס
מג. (ג) סססססס. (ד) כ"ב
קכא. (ה) סססססס סס
והעמיר: (ו) וישיבין סס
וישיבין. (ז) וישיבין סס
(ח) וישיבין סס. (ט) וישיבין
רש"י כשר מלח דש"י
מלחמא לקמן ז' כביכח
תלם אכל ויחלף אלא בשך מלית
ס' י' (א) וישיבין. (ב) ויקרא
י. (ג) רש"י מ"י.

הגהות הב"ח

(א) בנשנת ובוטל
החמדי: (ב) סס סססססס
ללס כהיכל. נ"ב ג"י רש"י
והעמיר: (ג) סס חל מי
שאינו ז' וזכר הללס טענין:
(ד) נ"ב והלכה כ"י יוסי
ואלא האידנא מיט'
פרסו כ"י כיון דסמוך
לשקיעת החמה: (ה) רש"י
ד"ה ריש מתן: (ו) י"ה
כיון דסמוך כ"י שמתקריב
עד שקיעת החמה. נ"ב
נראה שרש"י דקדק לאור
שלא יפסו עלה דהאי
לחמיל מנהג סמוך
לשקיעת החמה דזה אסור
אלא ר"ל כסכר החמיל
כנות קאלר דמתפללין כל
שעה ומחתינן עד שקיעת
החמה: (ז) ה"ס ד"ה כ"ה
והאידנא ס' ידיו בתנתי
כיון דסמוך לשקיעת
החמה כ"י כשאר תעניות יש
לומר נשאת כפיס כ"י
כיו"כ יש לומר נשאת
כפיס:

רבינו הגאול

ואקשינן. וזי תעניתא אית
בהו מוסף. ומצרינן לה
הכי. בשלשה פרקים כהנים
נושאין את כפיהם כל זמן
שמתפללין. רש מהם
ארבעה פעמים ביום.
בשחרית ובמוסף ובמנחה
ובנעילה. ואלו הן שלשה
פרקים. תעניות ומעמדות
ויום הכיפורים. ופסח
מתיר ד' ספרי הוא. דלא
ינשבת. כל זמן שמתפללין
כפיהם כל זמן שמתפללין
אלא לרבי מאיר. והני
שחרית ומוסף מנחה
ונעילה יש בהן נשיאת
כפיס דברי ר' מאיר.
ועטמא ד' ספרי פשוט
הוא. כיון דבוים הכיפורים
ובמעמדות ליכא שכרות.
במנחה נושאין כפיהם ולא
גורנין. וז' יהודה גני.
שחרית ומוסף בלבי ר' יוסי
בהן נשיאת כפיס. ובכל
יומא לית בהו שיכרות
לפיכך לא גורנין בהו.
משמעין פניה דר' יהודה.
אין אדם רשאי ליכל אלא
אחר תפלת מוסף. אבל
במנחה דבשאר יומי אית
בוים שכרות. גורנין בהו
ביום הכיפורים
ובמעמדות. ר' יוסי אומר
מנחה אין בה נשיאת
כפיס. משום דאיתא כל
יומא זאת' לאיתולי
גורנין. אבל נעילה דליתא
אלא ביום הכיפורים
ובמעמדות יש בה נשיאת
כפיס. דכיון דליתא כל
יומא לא גורנין. ואקשינן.
דליכתא כ"י יוסי אמר
בדכתיב

בדכתיב
במנחת הערב קסתי
תענית וז' נשאת כפיס
מנחת הערב קסתי
תענית וז' שכרות ולכא